

Ko Oosterkerk. Graficus

(Velsen 26 februari 1928 - Gemert 24 november 2012)

door Eize Koenen

Ko Oosterkerk was een belangrijke en landelijk bekende graficus. Hij heeft een aanzienlijk oeuvre nagelaten en zijn grafiek is door veel kenners en liefhebbers verzameld. Vooral ook in Kampen, waar hij onder studenten en in de stad veel vrienden maakte in de jaren dat hij docent was aan de Christelijke Academie voor Beeldende Kunsten. Reden om hier stil te staan bij deze kunstenaar, die velen zich zullen herinneren vanwege zijn bijzondere werk en innemende persoonlijkheid. Want wie Ko gekend heeft zal zich hem niet snel vergeten. Door zijn verhalen, zijn belangstelling voor proza, poëzie en muziek, zijn liefde voor de natuur, zijn ernst, zijn humor, en natuurlijk zijn kunstenaarschap en vakmanschap.

Opleiding en achtergrond

Ko Oosterkerk werd in 1928 geboren in Velsen en groeide op in Bodegraven in een tamelijk streng orthodox protestantse omgeving. Van dat strenge geloof nam hij afscheid, maar in de jaren zestig komen de herinneringen aan de Schrift nog tot uiting in etsen bij de Psalmen. In de Theologische Universiteit in Kampen hing een bijna anderhalve meter hoge ets met dit thema. Ook in kleiner formaat heeft hij er verschillende gemaakt. Onleesbare, wonderschone prachtige 'Psalmen'. Daarover zei hij in een interview in het *Centraal Weekblad* in 1998: 'Ik heb etsen bij de Psalmen gemaakt, ik ben geïntrigeerd door levensvragen, beïnvloed door de moderne theologie... maar in mijn werk heb ik nooit mijn best gedaan om het christendom te promoten. Het universum is zo ontzaglijk groot, we weten zo weinig.'

Aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te 's-Gravenhage volgt Ko zijn opleiding en hij begint aanvankelijk met schilderen. In 1955 en 1958 ontvangt hij de Koninklijke Subsidie voor de Vrije Schilderkunst, maar zijn hart ligt toch bij de grafiek. Omstreeks 1962 concentreert hij zich op dit metier. In 1963 krijgt hij opnieuw een studiebeurs, nu van de Franse regering. Hij volgt een specialistische studie van acht maanden in Atelier 17 in

Parijs bij de graficus Stanley William Hayter. In hetzelfde jaar ontvangt hij de culturele prijs van de provincie Gelderland.

Er komen tal van tentoonstellingen en Ko gaat lesgeven. Aanvankelijk aan het middelbaar onderwijs, tot hij in 1976 docent wordt aan de Koninklijke Academie voor Kunst en Vormgeving in 's-Hertogenbosch. Aan die Academie blijft hij vijf jaar verbonden als docent grafiek.

Kampen

In 1980 wordt Ko Oosterkerk docent aan de CABK, de Christelijke Academie voor Beeldend Kunstonderwijs te Kampen. De academie is gevestigd in de voormalige Van Heutszkazerne aan de Oudestraat. Op de begane grond van de zuidoostvleugel is een grafiekwerkplaats/drukkerij ingericht waar menige academie in het land jaloers op is. Drie deskundige werkplaatsassistenten begeleiden de studenten bij de technische aspecten van de grafiek. Er zijn in die jaren drie vaste docenten, waaronder Ko Oosterkerk.

Ko is de meester van de drogenaald. Een techniek waarbij met een etsnaald, zonder gebruik van chemicaliën, direct op de koper- of zinkplaat wordt gekrast. De plaat wordt daarna ingeïnk, afgeslagen en gedrukt. Eenvoudiger kan het niet. Moeilijker ook niet. Vergissingen kunnen fataal zijn. Een kras in deze techniek levert een prachtige, bijna gloeiende lijn op. Die wordt veroorzaakt door de minuscule opstaande bramen bij de krassen, waar de inkt zich aan hecht. Er zijn maar een paar goede afdrukken mogelijk, omdat bij het drukken die karakteristieke braam langzaam wordt platgedrukt en de lijn steeds minder karakteristiek wordt.

Natuur

Ko laat zich in zijn werk vooral inspireren door de natuur. In een uitgave, die tot stand kwam in samenwerking met kunsthandel Borzo te Amsterdam, waar Ko in 2009 nog een tentoonstelling had, schrijft Marijn Schapelhouman, senior conservator tekeningen bij het Rijksmuseum te Amsterdam daarover: 'Het altijd weer terugkerende thema in zijn werk is de natuur, het landschap. Hij deinst er niet voor terug een grote dosis abstractie in zijn prenten toe te laten. Bij vlagen is hij daarin zelfs zover gegaan dat er een vorm van "absolute" grafiek ontstond, zonder enige verwijzing naar een geziene werkelijkheid. Ook die volstrekt non-figuratieve drogenaalden zijn verbijsterend in hun rijkdom aan grafische middelen, in hun puur ambachtelijke verfijning. Keer op keer wordt de beschouwer uitgenodigd zich te vermeien in het spel van het diepste zwart en het helderste wit en het schier onuitputte-

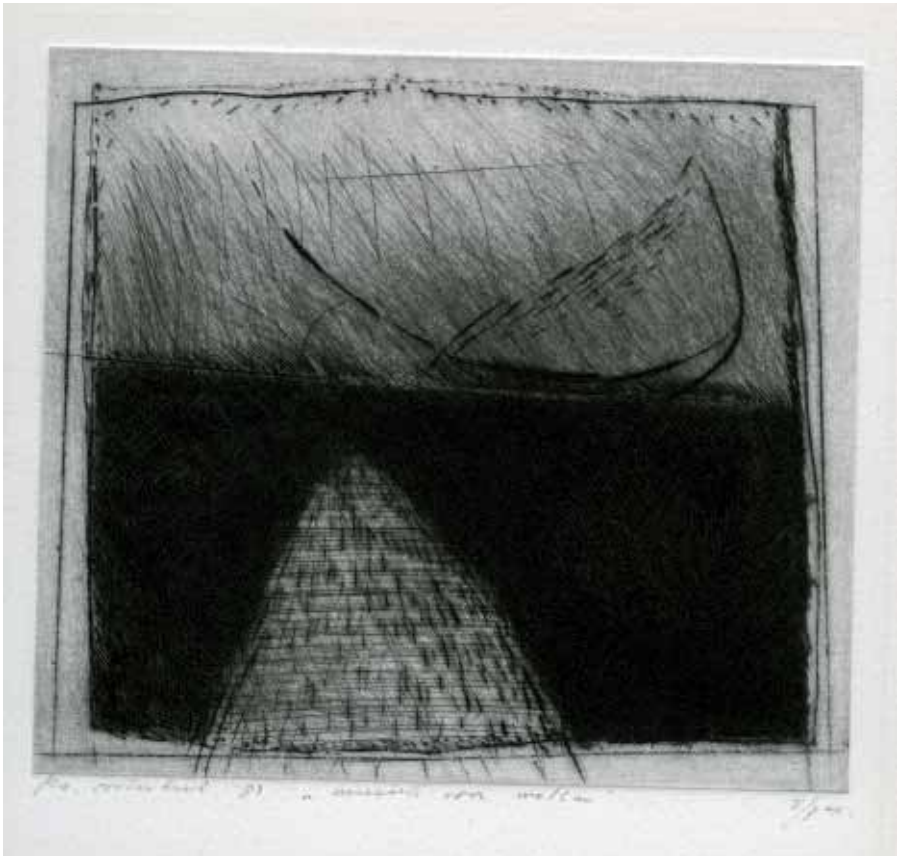

Ko Oosterkerk aan het werk. Omstreeks 2009. Foto: Thijs Quispel.

lijke scala aan grijstinten dat die twee van elkaar scheidt. In de meeste van Oosterkerks prenten is er echter een vleug suggestie - hoe onbestemd en dubbelzinnig ook - van ruimte, landschap, een horizon, iets wat op een rietkraag lijkt, of de illusie van zonlicht op spiegelglad water.'

Veel studenten raken onder de indruk van de mogelijkheden van de grafiek en jarenlang trekt de afdeling grafiek veel studenten. Ko is voor veel studenten een belangrijke leermeester. Hij leert hen het vak, maar leert hen vooral kijken en zien en weet de liefde voor de natuur bij veel studenten wakker te roepen. Vanaf 1988 besluit Ko om zich weer geheel aan de eigen grafiek te wijden. Er volgen tentoonstellingen, waaronder de solotentoonstelling in het prentenkabinet van het Stedelijk Museum te Amsterdam. Hij ontvangt ook nog de Dr. C. Rijnsdorp Prijs.

Zijn werk is te vinden in collecties van onder andere het Stedelijk Museum

Ko Oosterkerk. *Muziek voor mollen*. Droge naald. 1983. Particuliere Collectie.

Amsterdam, het Arnhems Gemeentemuseum, het Groninger Museum, het Van Abbemuseum en in privécollecties in binnen- en buitenland.

Veel mensen in Kampen kenden Ko Oosterkerk. Hij heeft hier enige tijd gewoond in een monumentaal Hendrick de Keyserpand in de Burgwalstraat. In die periode maakte hij veel vrienden. Mensen raakten onder de indruk van zijn werk en velen begonnen zijn grafiek te verzamelen.

Ko zal nog lang in Kampen aanwezig zijn, door al die verzamelingen prenten, maar vooral ook door de herinnering aan zijn persoon. Blij hem gekend te hebben.